

Voorjaarstrek Bloemendaal aan Zee, 1995-1999

Steve Geelhoed

Inleiding

Zoals bekend wordt sinds 1986 zeetrek geteld vanaf de Reddingsbrigade in Bloemendaal aan Zee. Dat het voorjaar de leukste tijd is om zeetrek te tellen is alleen bekend bij doorgewinterde zeetrekters. Om hier verandering in te brengen wordt in dit stukje een anekdotisch beeld geschetst van de voorjaarstrek sinds 1995. De trek t/m 1994 is uitgebreid behandeld in de avifauna, zij het dat er een paar fouten in de grafiekjes zijn geslopen.

Telpost en telwijze

De telpost ligt in de zeereep in Bloemendaal aan Zee. Tellingen vinden plaats vanaf het terras van de reddingsbrigade, iets ten noorden van restaurant Het Eindpunt (dagelijks vanaf 8.00 uur open, in het weekend rond 11.00 uur stampvol met lallende wielrenners) en naast restaurant Pyramides (maandag gesloten).

Hoewel velen daar anders over denken is zeetrek tellen eenvoudig, zitten en kijken. Gewoon een klapstoeltje meenemen, uitklappen en gaan zitten. Kijker of telescoop op statief vastschroeven en over zee kijken. Een teller registreert alle vogelbewegingen, zangvogels uitgezonderd. Zilvermeeuwen worden pas sinds 1999 geteld. Een enkele keer worden meeuwen niet geteld vanwege de aanwezigheid van vissende kotters. Dan komt een stroom op gang van vogels die tussen strand en viskotters heen en weer vliegen. Naast soort, aantal en vliegrichting registreert een teller ook zaken als leeftijd en geslacht.

De tellingen in cijfers

In de jaren 1995 t/m 1999 is in het voorjaar, dat voor zeetrekters op 1 januari begint en op 1 juli eindigt, slechts 325 uur geteld. In vergelijking met de voorgaande jaren een sterke afname. Met name in 1996-1998 was het aantal tellingen zeer laag, omdat werk en avifauna een groot beslag op de tijd van de teller(s) legden. De meeste tellingen zijn

zijn ieder jaar tussen begin maart en half mei verricht. In de overige maanden is niet ieder jaar geteld.

In tabel 1 zijn de resultaten van de tellingen samengevat; 325 uur tellen teruggebracht tot een A5-je vol kille cijfers. Al met al zijn 143344 langsvliegende vogels verdeeld over 88 soorten geregistreerd. Of uitgedrukt als een uurgemiddelde: 441 exx/uur. De algemeenste "soorten" zijn achtereenvolgens Noordse dief, Zwarte Zee-eend, Dwergmeeuw, Rosse Grutto en Rotgans. Samen goed voor 55% van alle getelde vogels. De andere kant van het soortenspectrum bestaat per definitie uit zeldzaamheden. Vermeldenswaard zijn met name de soorten die nieuw waren voor de telpost: Witbuikrotgans, Zwarte Wouw, Reuzenster en Witvleugelster betekenden primeurs voor de zeetrekpost. Op 27 maart 1999 was de parate kennis nog onvoldoende om een langsvliegende tweedeaars "geelpootmeeuw" op soort te determineren. Nu mag de herkenning van een onvolwassen Pontische of Geelpootmeeuw geen problemen meer opleveren.

Naast vogels zijn ook weer verschillende zeezoogdieren gezien. Maar liefst acht Bruinvissen, twee Grijs Zeehonden en twee Gewone Zeehonden gaven de tellingen een extra dimensie.

Trek in de loop van het voorjaar

De tellingen begonnen goed. Na een paar dagen met lichte nachtvorst viel in de nacht van 5 januari 1995 in heel Nederland enkele centimeters sneeuw. De 6^e stond dan ook in het teken van een echte sneeuw-rush. Vijf records werden in vijf uurtjes koukleumen scherper gesteld: Bergeend (259), Kievit (2085), Goudplevier (1899), Wulp (1577) en Watersnip (269). In 1996 ijde de vorsttrek die eind 1995 was begonnen een aantal weken na. Met name soorten als Topper, Nonnetje, Grote Zaagbek en Scholekster vlogen langs in grotere aantallen dan normaal. De influx van Witbuikrotganzen in Nederland leverde op de 26^e (bij -8°C) twee zuidwaarts vliegende exemplaren op. Op verplaatsingen van Brandganzen, duikers en Futen na was de rest van de maand rustig, zodat sporadisch is geteld. Een enkele, harde westenwind kon nog beweging in de tellers en Drieteenmeeuwen krijgen. Op dergelijke dagen konden ook de eerste groepjes Rotganzen, Jan-van-Genten en een enkele Noordse Stormvogel gezien worden.

Begin februari een zelfde beeld. Een Grote Jager op de 5^e 1998 bleek pas de vijfde februariwaarneming in onze regio te zijn. Dankzij een jaarlijks terugkerende hausse aan verjaardagen en mistige ochtenden is deze maand weinig geteld. De dagen dat er wel werd geteld bepaalden eenden en ganzen het beeld. De aantallen waren meestal laag, maar aan het eind van de maand werden al weer honderden Rotganzen, Eiders en Zwarte Zee-eenden tijdens een telling gezien.

Tabel 1. Overzicht van waargenomen vogels, telpost Bloemendaal aan Zee voorjaar 1995-1999. In de tabel staan uitsluitend langsvliegende exemplaren.

Soort	Totaal	Soort	Totaal
Knobbelzwaan	32	Torenavalk	3
Wilde Zwaan	44	Meerkoet	3
Kleine Rietgans	17	Scholekster	1329
Rietgans	157	Kluut	697
Grauwe Gans	459	Bontbekplevier	110
Kolgans	307	Goudplevier	1987
Brandgans	851	Zilverplevier	2611
Rotgans	8183	Kievit	2641
Witbuikrotgans	2	Kanoet	3346
Nijlgans	32	Drieteenstrandloper	1000
Bergeend	1379	Kleine Strandloper	1
Tafeleend	153	Bonte Strandloper	6961
Kuifeend	171	Kemphaan	54
Topper	892	Watersnip	293
Eider	2170	Grutto	55
Zwarte Zee-eend	14694	Rosse Grutto	13391
Grote Zee-eend	119	Regenwulp	133
IJseend	2	Wulp	2750
Nonnetje	11	Zwarte Ruiter	3
Brilduiker	66	Tureluur	350
Grote Zaagbek	177	Groenpootruiter	50
Middelste Zaagbek	1024	Witgatje	3
Krakeend	160	Oeverloper	1
Smient	3502	Steenloper	119
Slobeend	989	Kleine Jager	3
Wilde Eend	134	Grote Jager	1
Pijlstaart	1065	Zwartkopmeeuw	9
Zomertaling	23	Dwergmeeuw	14080
Wintertaling	2379	Kokmeeuw	5984
Duiker spec.	502	Stormmeeuw	4555
Fuut	916	Kleine Mantelmeeuw	1561
Roodhalsfuut	10	Zilvermeeuw	1212
kleine fuut spec	3	Geelpootmeeuw spec	1
Kuifduiker	3	Kleine Burgemeester	1
Geoorde Fuut	1	Grote Mantelmeeuw	368
Noordse Stormvogel	9	Drieteenmeeuw	470
Noordse Pijlstormvogel	3	Reuzenster	1
Jan-van-Gent	242	Grote Stern	1259
Aalscholver	5344	Noordse dief	28548
Blauwe Reiger	55	Dwergstern	702
Zwarte Wouw	1	Zwarte Stern	346
Bruine Kiekendief	5	Witvleugelstern	5
Visarend	3	Alk / Zeekoet	56

Naarmate **maart** vordert worden de aantallen steeds hoger en neemt het aantal soorten toe. Oostenwinden halverwege maart hebben vaak groot-schalige verplaatsingen tot gevolg. De ene keer zijn het eenden, dan weer Kluten, Bontjes of Kokmeeuwen. De laatste jaren worden ook steeds meer Bruinvissen in de Nederlandse kustwateren gezien. Een aardige dag was 8 maart 1998. Rotgans (496), Zwarte Zee-eend (584) en Bonte Strandloper (1119) vormden de omlijsting voor minstens twee langszwemmende Bruinvissen en een ronddobberende Grijs Zeehond. Een gedenkwaardig record werd 10 maart 1996 gevestigd: 738 Pijlstaarten passeerden de telpost toen in vijf uur. Zelfs op de fameuze Hondsbossche Zeewering telden de Alkmaarders die dag veel minder vogels, namelijk 527. Ook Grauwe Ganzen, Rotganzen en Zwarte Zee-eenden bereikten deze maand meestal de hoogste aantallen. In tegenstelling tot de meeste eenden en ganzen passeren de laatste twee soorten voornamelijk bij aanlandige wind. Het einde van de maand keren Grote Sterns terug en vormen daarmee de voorbode van de overige zomergasten.

In de loop van **april** laten steeds meer Afrikagangers zich weer boven zee zien. De trek van eenden gaat gestaag door. Soorten als Slobeend en Wintertaling bereiken juist in deze periode een piek. Als de trek van deze soorten afneemt begint het aantal Dwergmeeuwen toe te nemen. Het eind van de maand kunnen honderden en in sommige jaren zelfs enkele duizenden voornamelijk volwassen vogels gezien worden, met name met tegenwind als ook grotere aantallen steltlopers binnen gezichtsbereik komen. Ook soorten als Jan-van-Gent en Grote Zee-eend worden dan met enige regelmaat gezien. De aantallen blijven echter beperkt tot een handjevol vogels. Rosse Grutto's pieken vaak aan het eind van de maand met in hun kielzog honderden Zilverplevieren, Kanoeten en tientallen andere steltloperij. De laatste dag van de maand, Koninginnedag, levert vaak leuke trek op. Zo stelde Fred in 1995 een mooi record scherper. Tevergeefs hopend op hulp van andere tellers kon hij na 9 uur hard werken onder andere 6488 Noordse dieven in de boeken bij schrijven.

Tot ver in **mei** kunnen steltlopers en sterns het trekbeeld bepalen. Voor grotere aantallen is (noord)oostenwind cruciaal. Op 4 en 5 mei 1999 waaide er bijvoorbeeld een krachtige (O)NO-wind. De 4^e leverde dit nog geen grote aantallen op, wel o.a. Roodhalsfuut, 540 Aalscholvers en 909 Kanoeten. De 5^e eindelijk weer eens goede steltloper trek. Gelukkig arriveerde ons aller Nijlgansteller na een uurtje of twee op de telpost om assistentie te verlenen. Nijlganzen in de binnenduinstrand hadden vreemd genoeg meer aantrekkingskracht dan al die dichtbij en ver weg passerende groepen Rosse Grutto's, Kanoeten en Zilverplevieren met van alles en nog wat er tussen, zodat de telling toch weer solo werd afgesloten. Een greep uit de aantallen: Zilverplevier (919), Rosse Grutto (2954), Kanoet (1579) en Noordse dief (1074).

Naast hoge aantallen van algemene soorten is het leuke van (zee)trektellen het onverwacht opduiken van zeldzamere soorten. Zo'n dag vol verrassingen was 19 mei 1999. Na twee uurtjes tellen vloog ver weg opeens een sliertje meeuwen met een Visarend op kop langs. Nog een uurtje blijven zitten dan maar. En met succes, binnen een kwartier kwam Visarend nummer twee het kijkerbeeld ingevlogen. Voor deze weer uit beeld was, kwam linksonder ineens een grote, bloedrode snavel in beeld. Een Reuzenster, boven de branding. Een leuke combinatie. Even later weer zo'n leuk groepje: drie hoog overvliegende steltjes. Twee Tureluurs en een vergelijkbaar, maar kleiner en slanker beestje met een spitse staart (of uitstekende poten). Licht van kleur en een lichte stuit. Kleine Geelpoot? We zullen het nooit weten. Als pleister op de wond dook uit het niets plotseling een Witvleugelster -in zomerkleed- op tussen de Zwarte Sterns. Een mooie afsluiting van een seizoen zee-trektellen. Sterker nog, het was de laatste voorjaarstelling van de vorige eeuw.

In juni is het aantal tellingen ieder jaar tot een minimum beperkt. Een goed beeld van de trek in deze maand hebben we na al die jaren tellen nog steeds niet. Duidelijk is in ieder geval dat Rotganzen de eerste week massaal uit Nederland vertrekken. Ruitrek van Bergeenden zou in deze maand kunnen pieken, maar dat fenomeen is tot nu toe altijd gemist. Steltlopers en sterns worden in steeds kleinere aantallen gezien, maar de kans op Noordse Pijlstormvogels en Jan-van-Genten neemt juist toe. Om Noordse Pijlen te zien is juni misschien zelfs de beste maand. Tenminste, als er minstens een harde wind uit westelijke richtingen waait. En dat is helaas een zeldzame gebeurtenis (niet waar, Pieter?).

Dankwoord

Alle waarnemers die de moeite namen naar de telpost te komen en waarnemingen door te geven worden bedankt. En ze worden vriendelijk, doch dringend verzocht weer eens een bezoek aan de telpost te brengen. De volgende personen hebben me de afgelopen jaren met hun aanwezigheid op de telpost verblijd: Marieke Besse, Leo van Breukelen, Fred Cottaar, Chris van Deursen, Amon Gouw, Axl Groenveld, Hans Groot, Evert van Huijssteeden, Pim de Nobel, Bernard Oosterbaan, Roy Slaterus, Pieter Thomas en Marianne Willems.

Steve Geelhoed, Leon.Springerlaan 300, 2033 TH Haarlem